

FIIA 12/2017

COMMENT

Arkady Moshes
Ulkopoliittinen instituutti

Ukrainan kriisi kolme vuotta myöhemmin: Onko “suuri vaihtokauppa” täysin poissuljettu?

Yksinselitteinen “diili” Ukrainasta ei ole mahdollinen lännen ja Venäjän välillä. Eurooppa haluaisi pragmaattisen järjestelyn Moskovan kanssa, mutta konfliktin pysyvä jäätyminen Donbasin alueella pysyy tarvittavana vähimmäisvaatimuksena.

Ukrainan konfliktin aseellinen vaihe Donbasissa alkoi kolme vuotta sitten toukokuussa 2014. Siitä lähtien on keskusteltu, tekisikö länsi lopulta Kremlin kanssa sopimuksen, ”kääntäisi uuden lehden” ja ”kävisi kauppaa” Ukrainasta vastineeksi yhteistyöstä Venäjän kanssa muilla alueilla. Nopea paluu vanhaan toimintatapaan Venäjän ja Georgian sodan jälkeen vuonna 2008 ja lännen ponnettomat reaktiot Krimin liittämisen jälkeen antoivat synn epäillä, että sopimus olisi mahdollinen.

Toistaiseksi länsi on kuitenkin muodollisesti sitoutunut edistämään konfliktin ratkaisua ja Ukrainan alueellista koskemattomuutta. Diplomaattisesta retoriikasta on tullut asteittain vähemmän tulkinnanvaraista laittamalla konfliktin jatkuminen Moskovan syyksi. Maaliskuussa 2015 Eurooppa-neuvosto asetti Venäjälle EU-pakotteiden poistamisen ehdoksi sen, että Minsk II -sopimus pannaan täytäntöön. Tämä rauhansuunnitelma edellyttää, että Ukrainalle palautetaan Venäjän vastaisen rajan hallinta.

Useat seikat saattaisivat selittää, miksi ”ymmärrystä” ei ole syntynyt, vaikka se katsottiin todennäköiseksi konfliktin alussa. Ensinnäkin valtaosa lännen poliittisista piireistä tuli siihen tulokseen, että kyse ei

ole vain Ukrainaa koskeva kiista Venäjän kanssa, vaan paljon laajempi ristiriita. Ukraina on siinä vain yksi osatekijä. Ukrainaa laajemman ongelman muodostivat jatkuva puhe toisesta kylmästä sodasta, molempien osapuolten joukkojen uudelleen-sijoittelu ja lännen huolet siitä, että Venäjä puuttuu länsimaiden sisäiseen poliittiseen kehitykseen sekä muut niin sanotun ”hybridisodankäynnin” keinot. Ongelmaa oli mahdoton ratkaista vain Ukrainassa.

Toiseksi tällä hetkellä on paljon parempi käsitys siitä, että Jalta-tyyppisen Euroopan jakamisen aika on auttamatta ohi, eikä Ukrainaa voi ”antaa pois”, mitä hyvänsä klassiset realipolitiikan ajattelijat sanoisivat. Toisin kuin vuonna 1945 nykyisillä ”suurvalloilla” ei ole resursseja pakottaa muita maita tahtoonsa. Jos länsi painostaisi nykytilanteessa Ukrainaa hyväksymään hypoteettisen lännen ja Venäjän sopimuksen, jota Kiova ei hyväksyisi (esimerkiksi maan jakaminen liittovaltioksi), johtaisi se todennäköisesti pikemminkin syvään poliittiseen tai jopa sotilaalliseen epävakautteen EU:n rajoilla kuin ”järjestäytyneeseen etupiiriin” vakiintumiseen.

Kolmanneksi lännen ja Venäjän valikoiva yhteistyö ei toiminut. Vaihtokauppa, jossa Ukraina olisi vaihdettu Syyriaan, epäonnistui, kun Venäjä ja länsi löysivät itsensä

Syyriassa eri puolilta. Kaikki tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että länsi olisi luopunut yrityksistä säilyttää pragmaattinen vuorovaikutus Venäjän kanssa. Tähän liittyvät kaksi perustetta ovat olennaisia.

Näistä toinen on pahamaineinen ”Ukraina-väsytys”. Kun hollantilaiset torjuivat Ukrainan assosiaatiosopimuksen ratifioinnin kansanäänestyksessä; kun EU:lta kestää ennennäkemättömän kauan täydentää Ukrainan viisumivapautta *sen jälkeenkin*, kun kaikki ehdot on täytetty; tai kun Yhdysvaltain ulkoministeri Rex Tillerson tiedustellee G7-maiden kollegoiltaan, miksi amerikkalaisten veronmaksajien pitäisi välittää Ukrainan konfliktista – kaikki tämä kertoo epävarmuudesta, onko Ukraina vaivan arvoinen.

Sitäkin tärkeämpi on se tosiasia, että Eurooppa on ilmeisesti kiusaantunut todistamaan Venäjän muutosta potentiaalisesta strategisesta kumppanista strategiseksi ongelmaksi. Useat EU-maat ovat avoimesti eri mieltä valitusta kovasta linjasta. Jännitteen purkaminen, joskaan ei hinnalla millä hyvänsä, on edelleen EU:n vaativin tehtävä. Vuoropuhelua edistetään aktiivisesti, mistä osoituksena EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan Federica Mogherinin ja Saksan liittokansleri Angela Merkelin vierailut Venäjällä.

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

---

(09) 432 7000

Fax

---

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Länsi pidättäytyy nostamasta Ukrainan konfliktin hintaa Venäjälle, sillä ilmeisistä syistä se ei halua kärjistää tilannetta. Länsi ei kaikeksi myöskään voi tehdä paljota viedäkseen aloitetta Moskovan käsistä. Kyseenalaisempia ovat alituiset yritykset edistää Nord Stream 2 -projektia. Tämä Itämeren pohjaan rakennettava kaasuputki veisi suurimman osan Ukrainan kaasun kauttakulkutuloista (mitä länsi joutuisi sitten kompensoimaan epäsuorasti) ja purkaisi Ukrainalta sen merkittävimmän olemassa oleva vipuvarren Venäjän suuntaan. Tämä on ollut Kremlin tavoite jo pidemmän aikaa. Nimenomaan Saksa, joka muutoin tukee Ukrainaa, pitää Nord Stream 2:ta kaupallisena projektina.

Se, mikä puuttuu tästä tois-
taiseksi sovitusta järjestelystä, on edistys konfliktialueella. Konflikti päivittäin eskaloituu aika ajoin, mistä osoituksena esimerkiksi Etyj-tarkkailijan kuolema huhtikuun lopussa. Tämä kevät toi myös uutta negatiivista dynamiikkaa, kun laillisen kaupan irtaantuneiden alueiden ja muun Ukrainan välillä keskeytyi.

Lännen näkökulmasta jäätynyt konflikti tai jopa kestävä tulitauko olisi luultavasti merkittävä parannus nykytilanteeseen. Nähtäväksi jää, oliko tilanteessa neuvottelumahdollisuutta, olisiko länsi halukas

menemään pidemmälle kuin puoliviralliset ehdotukset Minsk II -sopimuksen pilkkomisesta ja asteittaisesta sanktioiden purkamisesta, tai olisiko Moskova tyytyväinen pelkästään jäätyneeseen konfliktiin lopputuloksena Ukrainan politiikalleen – ilman ratkaisevaa vaikutusvaltaa maassa.

Ehkä tämä ei ole vielä todennäköistä, mutta se on yhä vähimmäisvaatimus lännen ja Venäjän suhteen todelliselle parantumiselle.